

Rīgā, 2016. gada 24. oktobrī

Adresāts:
SIA "Kaugas"
Reģ.nr. 52103074671
Ļāvu iela 17
Liepāja LV-3411, Latvija

Kopija:
Dabas aizsardzības pārvalde
Baznīcas iela 7
Sigulda LV-2150, Latvija

EKSPERTA ATZINUMS

Nr. 2016/5

1. Eksperta atzinuma mērķis

Eksperta atzinuma sagatavošanas mērķis ir pēc SIA "Kaugas" pasūtījuma Dabas aizsardzības pārvaldes publiskā iepirkuma "Aleju apsekošana un izvērtēšana" (Nr. DAP 2016/22) ietvaros sniegt eksperta vērtējumu par 22.11.2005. MK noteikumos Nr.888 "Noteikumi par aizsargājamām alejām" iekļauto **Bērzpils aleju** tās izpētes un robežu izvērtēšanas kontekstā. Mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi (1) izvērtēt alejas aizsardzības statusu un tās novērtējumu teritorijas plānošanas dokumentos (2) veikt alejas apsekošanu dabā, lai pārbaudītu, vai alejā ir īpaši aizsargājamo sūnu un ķērpju atradnes, novērtēt alejas nozīmi konstatēto īpaši aizsargājamo sūnu un ķērpju sugu saglabāšanā ilgtermiņā (4) sniegt rekomendācijas nepieciešamo apsaimniekošanas pasākumu veikšanai alejā konstatēto īpaši aizsargājamo sūnu un ķērpju sugu saglabāšanas kontekstā (5) pēc projekta "Aleju apsekošana un izvērtēšana" tehniskajā specifikācijā atrodamās aleju apsekošanas un dižkoku uzmērīšanas anketas reģistrēt alejas koku skaitu, alejas kopgarumu, kā arī reģistrēt alejā augošos dižkokus. (6) apzināt pieejamo kultūrvēsturisko informāciju par Bērzpils aleju (7) balstoties uz izpētes rezultātiem sniegt ieteikumus par katras alejas robežas optimālo novietojumu no bioloģiskās vērtības, alejas saglabāšanas viedokļa un ainaviskās situācijas.

Eksperta atzinums ir sagatavots par sugu grupām – sūnas, ķērpji. Atzinumā ir sniegta informācija par 14.11.2000. LR MK noteikumos Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" uzskaitītajām sūnu un ķērpju sugām.

Eksperta atzinums ir sagatavots divos identiskos eksemplāros (katrs uz 6 lpp), viens no tiem tiek iesniegts atzinuma pasūtītājam SIA "Kaugas", otrs paliek eksperta rīcībā).

2. Eksperta atzinuma sagatavošanas metodes

Alejas esošais aizsardzības statuss noteikts, balstoties uz Dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datiem, kā arī Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem par īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām. Alejas statusa izvērtējums teritorijas plānošanas dokumentos sniegts, aplūkojot 13.10.2011. LR Teritorijas attīstības plānošanas likuma 5. pantā minētos dokumentus teritorijai, kurā atrodas aleja. Šie dokumenti ir (1) nacionālajā līmenī - Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija un Nacionālais attīstības plāns (2) reģionālajā līmenī - plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija un attīstības programma (3) vietējā līmenī - vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija, attīstības programma, teritorijas plānojumi, lokālplānojumi, detālplānojumi. Atzinumā apskatīti tieši reģionāla un vietējā līmeņa teritorijas plānošanas dokumenti, īpašu uzmanību pievēršot vietēja līmeņa plānošanas dokumentiem, jo tie vistiešāk nosaka attiecīgās teritorijas izmantošanu.

Datu iegūšanā par īpaši aizsargājamajām sūnu un ķērpju sugām izmantota vizuālās uzskaites metode, alejā veicot katra alejas koka apskati ar mērķi konstatēt aizsargājamās sūnu un ķērpju sugas. Visas aizsargājamo sugu atradnes un dižkoki kartēti izmantojot GPS uztvērēju Garmin GPSmap 64 (izmantota LKS-92 koordinātu sistēma).

Alejā veikta dižkoku uzmērīšana, aizpildot dižkoku anketu. Koku diametri noteikti ar mērlenti 1,3 m augstumā virs sakņu kakla, kā arī 1,3 m augstumā virs zemes. Koku augstums noteikts vispirms dabā uzņemot dižkoka fotogrāfiju, kurā redzams dižkoks un pie koka novietota mērlente viena metra augstumā. Augstuma uzmērīšana veikta datorā GIMP 2.8. programmā ar *Measure tool* rīku, izmērot attēlotā dižkoka un pie tā novietotās mērlentes augstumu pikseļos un pēc tam proporcionāli izrēķinot koka augstumu metros.

Alejas kopgarums noteikts *Google maps* karšu pārlūkā atrodot attiecīgo aleju un izmantojot pārlūkā pieejamo attāluma mērīšanas funkciju.

Par aleju aizpildīta aleju apsekošanas anketa, izņemot sadaļas par apdraudējumiem un alejas ieteicamo apsaimniekošanu. Alejas koku uzskaitē veikta, izejot aleju visā tās garumā un uzskaitot katru aleju veidojošo koku (atzīmēta koka suga un stāvoklis skalā no 1-5, kur 1 apzīmē mirušo koku, bet 5-ideālu stāvokli), atzīmēti arī celmi un tukšās vietas alejas koku rindās, kur kādreiz ir auguši alejas koki. Uzskaitē nav iekļauti izteikti jaunāki vai nesen stādīti koki. Raksturīgo koku diametra un augstuma mērījumiem izmantotas iepriekš aprakstītās dižkoku uzmērīšanas metodes. Apsekošanas anketā norādītās koordinātas uzņemtas ar GPS uztvērēju Garmin GPSmap 64 (izmantota LKS-92 koordinātu sistēma).

Kultūrvēsturiskā informācija par Bērzpils aleju iegūta, apzinot pieejamo informāciju interneta resursos un Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, kā arī aprunājoties ar alejas apsekošanas laikā sastaptajiem Bērzpils iedzīvotājiem.

3. Alejas aizsardzības statuss

Bērzpils aleja ir valsts nozīmes dabas piemineklis – aizsargājama aleja. Bērzpils alejas kā dabas pieminekļa statusu, aizsardzības un izmantošanas noteikumus nosaka 02.03.1993. likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām", kā arī uz tā pamata izdotie 16.03.2010. MK noteikumi Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju

vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” un 22.11.2005. MK noteikumi Nr. 888 “Noteikumi par aizsargājamām alejām”.

4. Alejas novērtējums teritorijas plānošanas dokumentos

Bērzpils aleja atrodas Balvu novada Bērzpils pagasta teritorijā.

Teritorijas izmantošanu vietējā līmenī nosaka šādi teritorijas plānošanas dokumenti:

- Balvu novada teritorijas plānojums 2012. – 2023. gadam
- Balvu novada attīstības programma 2011. – 2017. gadam
- Balvu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

Reģionālā līmenī teritorijas attīstību nosaka:

- Latgales programma 2010 – 2017
- Latgales stratēģija 2030.

Balvu novada teritorijas plānojuma 2012. – 2023. gadam paskaidrojuma rakstā Bērzpils aleja minēta kā aizsargājamā aleja saskaņā ar 22.11.2005. MK noteikumiem Nr.888 „Noteikumi par aizsargājamām alejām”. Paskaidrojuma raksta 5. pielikumā, dots Bērzpils alejas robežu apraksts, koordinātas un shēma no jau minētajiem MK noteikumiem Nr. 888. Tāpat teritorijas plānojumā sniegta informācija par vienu Bērzpils alejā augošu dižkoku (kļavu), kura apzīmēta ar vietējo nosaukumu –Bērzpils kļava.

Balvu novada attīstības programmā 2011. – 2017. gadam nav informācijas par Bērzpils aleju. Jāpiebilst ka ir uzsākts darbs pie Balvu novada attīstības programmas 2018. – 2024. gadam izstrādes.

Balvu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam Bērzpils apkārtnē, iekļaujot Bērzpils aleju, atzīmēta kā kultūrvēsturiski nozīmīga teritorija. Sniegtas vadlīnijas kultūrvēsturisku un dabas ainavu teritoriju saglabāšanai un atjaunošanai, kurās norādīts, ka pašvaldība atbalstīs kultūrvēsturisko ainavu un kultūras mantojuma atjaunošanu, saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu tūrisma attīstībai, kā arī neatbalstīs kultūrvēsturisko ainavu daudzveidības un estētiskās kvalitātes samazināšanos ainaviski nozīmīgajās teritorijās.

Latgales programmā 2010 – 2017 un Latgales stratēģijā 2030 nav informācijas par Bērzpils aleju.

4. Alejas apsekošana

Bērzpils aleja apsekota 2016. gada 16. septembrī plkst. 15:15 – 16:30. Apsekošanas laikā ir mēreni silts, daļēji mākoņains laiks bez nokrišņiem, lēns vējš.

5. Alejas un tai piegulošās teritorijas vispārīgs raksturojums

Bērzpils alejas shēma un robežu apraksts dots 22.11.2005. MK noteikumu Nr.888 “Noteikumi par aizsargājamām alejām” 5. pielikumā. Bērzpils aleja izvietota gar ceļu no pagrieziena uz Silamuižu pie Bēržu baznīcas līdz Bērzpils vidusskolai, alejas kopgarums ir 2 km (1. -2. attēls). Aleju veido dažādu sugu koki, pārsvarā oši un kļavas, alejā aug arī ozoli, liepas, goba, alejā kopā uzskaitīti 150 koki. Alejā ir

diezgan daudz tukšo posmu un celmu, kas padara aleju skrajāku, vairākās celmu vietās aug jaunie kociņi. Dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” Bērzpils alejā atzīmēts viens dižkoks – kļava. Apsekošanas laikā kopā uzņēmēti 4 dižkoki (2 kļavas, 1 liepa un 1 osis), vēl vairāki oši ir tuvu dižkoka izmēriem.

1.attēls. Skats uz Bērzpils aleju netālu no Bērzpils ciema. Foto: Evita Oļehnoviča, 2016.

2. attēls. Skats uz Bērzpils aleju tās beigu daļā Bērzpils ciemā. Foto: Evita Oļehnoviča, 2016.

Bērzpils alejai piegulošās teritorijas ainavu veido lauksaimniecības zemes – aramzemes, ganības (4. attēls) un lauku viensētas, alejas beigu daļā - Bērzpils ciema apbūve. Nelielā posmā, kur aleja šķērso ganību teritoriju, vairākos kokos nostiprināts elektriskais gans (3. attēls). Vietām ceļmalā un koku dobumos samesti atkritumi.

3.attēls. Alejas kokā nostiprināts elektriskā gana izolators. Foto: Evita Oļehnoviča, 2016.

4. attēls. Ainava ar Bērzpils aleju. Foto: Evita Oļehnoviča, 2016.

7. Alejā konstatētās īpaši aizsargājamās sūnu un ķērpju sugas un alejas nozīme šo sugu saglabāšanā.

Alejā nav konstatētas īpaši aizsargājamās sūnu sugas. Alejā atzīmētas divas īpaši aizsargājamās ķērpju sugas kausveida pleurostikta *Pleurosticta acetabulum* (2 atradnes) un bālā sklerofoza *Sclerophora pallida* (1 atradne). Alejā ir daudz lielu dimensiju ošu, kas ir potenciāli piemērota *Sclerophora pallida* dzīvotne, tomēr suga uz tiem nav konstatēta. *Pleurosticta acetabulum* Bērzpils alejā atzīmēta uz 2 kļavām. Kopumā aizsargājamo ķērpju sugu atradņu skaits Bērzpils alejā ir neliels, tomēr alejā ir daudz sugām potenciāli piemērotu dzīvotņu. Nav informācijas par tuvākajām minēto ķērpju sugu atradnēm Bērzpils apkārtnē. Arī neliela atradne var nodrošināt

aizsargājamas ķērpju sugas saglabāšanu noteiktā teritorijā, ja atradne ir labā stāvoklī un atradnes koka tuvumā ir sugai piemērotas dzīvotnes. Balstoties uz iegūto informāciju, var secināt, ka Bērzpils aleja ir nozīmīga no īpaši aizsargājamo ķērpju sugu aizsardzības viedokļa vietējā mērogā.

8. Ieteikumi alejas apsaimniekošanai

No alejā sastopamo īpaši aizsargājamo ķērpju viedokļa ir svarīgi saglabāt aleju kopumā, prioritāri nepieciešams saglabāt aizsargājamo ķērpju sugu atradnes kokus, kā arī atradņu koku tuvumā esošos lielāko dimensiju ošus un kļavas. Aleja vietām ir fragmentāra, tāpēc alejā konstatēto īpaši aizsargājamo sugu saglabāšanai ilgtermiņā vietās, kur vecākie koki izkrituši vai nozāģēti un aleja dabiski neatjaunojas, ieteicams aleju atjaunot, stādot jaunus ošus un kļavas. Nepieciešama atkritumu izvākšana no ceļmalas un koku dobumiem.

9. Alejas kultūrvēsture

Pētījuma gaitā neizdevās iegūt precīzu informāciju par Bērzpils aleju. Pēc vietējo iedzīvotāju stāstītā, alejā kādreiz auguši 238 koki. Aleja stādīta posmā starp Bērzpils vidusskolu un Bērzu baznīcu un iespējams vēsturiski ir stādīta, lai izdaiļotu ceļu līdz baznīcai.

10. Ieteikumi alejas robežu izmaiņām

Bērzpils aleja ir nozīmīga no īpaši aizsargājamo ķērpju saglabāšanas viedokļa vietējā mērogā, kā arī kā ievērojamu vecumu un diametru sasniegušu ošu un kļavu stādījumi, no projekta ietvaros apsekotajām 59 alejām Bērzpils aleja ir garākā ošu/kļavu aleja. Aleja ir nozīmīgs Bērzpils apkārtnes ainavu veidojošais elements. Ņemot vērā apkopoto informāciju, ieteicams aleju saglabāt valsts nozīmes aizsargājamo aleju sarakstā tās esošajās robežās.

11. Atzinumā norādītie normatīvie akti

Noteikumi par aizsargājamām alejām: Ministru kabineta 2005. gada 22. novembra noteikumi Nr. 888, Latvijas Vēstnesis, 2005, 8. augusts, Nr. 196 (3354)

Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR 2011. gada 13. oktobra likums, Latvijas Vēstnesis, 2011, 2. novembris, Nr.173 (4571)

Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām: LR 1993. gada 2. marta likums, Latvijas Vēstnesis, 1993, 25. martā, Nr. 5

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi: Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 264, Latvijas Vēstnesis, 2010, 30. martā, Nr. 50 (4242)

12. Atzinumā norādītie teritorijas plānošanas dokumenti

Balvu novada teritorijas plānojums 2012. – 2023. gadam. Pieejams: <http://www.balvi.lv/index.php/lv/pasvaldibas-iestades/buvvalde/balvu-novada-teritorijas-planojums>

Balvu novada attīstības programma 2011. – 2017. gadam. Apstiprināta ar Balvu novada domes 2011. gada 8.septembra lēmumu (sēdes prot. Nr.17,35.§). Pieejama: <http://www.balvi.lv/index.php/lv/pasvaldiba/normativie-akti-un-attistibas-planosanas-dokumenti/attistibas-planosanas-dokumenti/attistibas-programma>

Balvu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Apstiprināta ar Balvu novada Domes 2014.gada 13.februāra lēmumu (sēdes protokols Nr.2, 6.§). Pieejama: <http://www.balvi.lv/index.php/lv/pasvaldiba/normativie-akti-un-attistibas-planosanas-dokumenti/attistibas-planosanas-dokumenti/ilgtspejigas-attistibas-strategija>

Latgales programma 2010 – 2017. Apstiprināta ar 2010.gada 1.decembra Latgales plānošanas reģiona attīstības padomes sēdes lēmumu. Izstrādātājs: “Grupa 93”. Pieejama: <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>

Latgales stratēģija 2030. Pieejama: <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>

Atzinuma sniedzējs

Evita Oļehnoviča

Sugu un biotopu eksperte biotopu grupās: meži un virsāji, purvi;
sugu grupā: sūnas

Sertifikāta numurs: 128

Sertifikāta derīguma termiņš: 13.11.2014.- 12.11.2017.

